

kritieken

Vergankelijke muzikale performances vastgelegd

Muziek

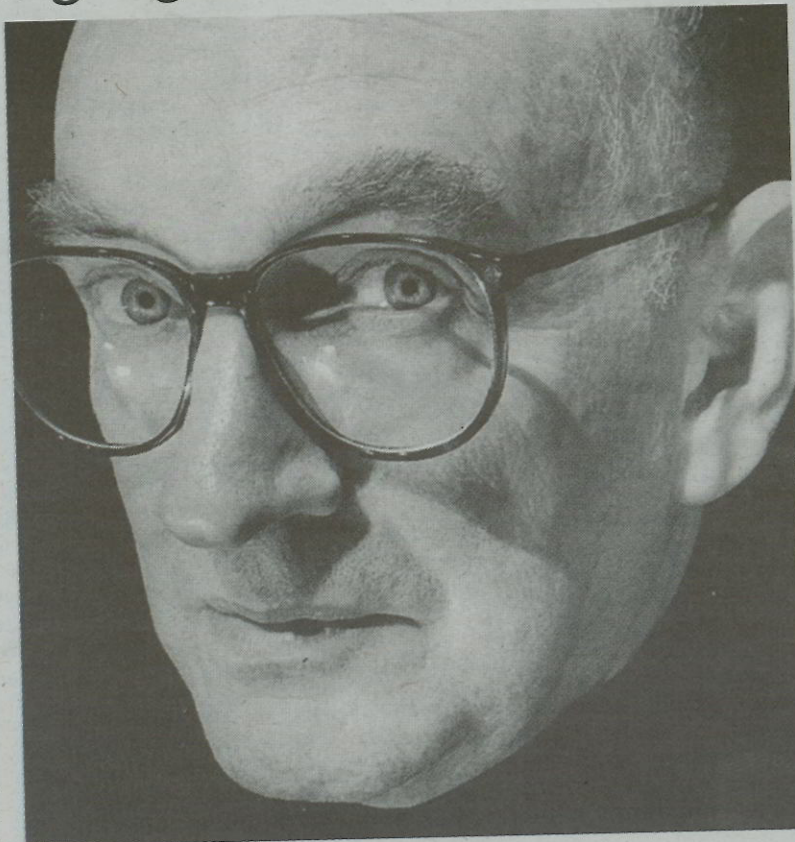
'Dick Raaijmakers: Monografie'. Arjen Mulder en Joke Brouwer (red.). Essays van o.a. Elmer Schönberger en Kees Tazelaar. Gebonden en geïllustreerd, 525 pagina's, ISBN 978-90-5662-599-3 (V2 Publishing/NAi Uitgevers), € 59,90. Info: www.dickraaijmakers.nl.

Dick Raaijmakers (1930) kan worden beschouwd als een van de soevereinste geesten in de Nederlandse kunst. Onder componisten, met name elektronische componisten, wordt zijn naam altijd met de grootste eerbied uitgesproken. En hoewel Raaijmakers alweer een tijdje geleden gestopt is met componeren en zijn werk niet vaak wordt uitgevoerd, is zijn ontregelende invloed op de jongere generaties nog steeds groot.

Raaijmakers louter bestempelen als componist zou zijn werk tekort doen. De kunstenaar is niet alleen de schepper van een groot aantal elektronische composities. Hij was ook actief op het gebied van theater, film en beeldende kunst. „Wat me interesseert is balanceren op het snijvlak tussen twee of drie media”, zei Raaijmakers ooit.

Raaijmakers' veelzijdigheid vindt een voedingsbodem in een klein aantal centrale thema's die zijn hele loopbaan als kunstenaar beheersen. 'Vallen', 'actie-reactie' en 'de verhouding mens-machine' zijn voorbeelden van de obsessies die de componist steeds weer opnieuw wil vormgeven, zowel in muziek(theater) als in beeld. „Kunst maken is een vorm van ver-idiotisering”, verduidelijkte Raaijmakers ooit in een aan hem gewijde televisiedocumentaire. „Dat is wat een professionele idioot doet: je concentreren op één ding.”

Raaijmakers' houding als kunstenaar is die van observator. Hij bekijkt zijn materiaal met de koele blik van een laborant, met zijn kunstwerken als wetenschappelijke proefopstellingen. Vaak kennen die door hun uitvergroting een zekere mate van wreedheid: zoals de anatomische marteling van een microfoon (in 'Intona'), de vertraagde beweging van een naakte fietser (in 'Grafische methode fiets', dit zoeken een aantal keer te zien geweest) en het glazen kunstwerk dat zichzelf kan vernietigen door een eenvoudige ontgrendeling ('Acht labielen').

Dick Raaijmakers, foto Theo van der Schoot

De hang naar het beschouwelijke komt ook tot uiting in Raaijmakers' publicaties, filosofische bespiegelingen over klank en beweging waarin Raaijmakers naar eigen zeggen gedachten kan uiten die onmogelijk zouden passen in een wetenschappelijk artikel. En anders dan in de wetenschap zijn de meeste van Raaijmakers' performances nooit meer herhaald, na de eerste uitvoering onder leiding van de componist zelf.

Raaijmakers zelf lijkt dat niet te deren. Sterker nog: hij ontmantelde zijn eigen werk, of hij gaf aan dat een herhaling voor hem niet hoefde: „Een stuk van mij gaat een paar keer, daar moet je toevallig bij zijn, en dan verdwijnt het weer.”

Maar Raaijmakers heeft onder zijn bewonderaars gelukkig net zulke observatoren als hijzelf. Zo verscheen tien jaar geleden zijn verzamelde elektronische muziek op cd (recent heruitgegeven) en maakte Kees Tazelaar een mooie cd-box van Raaijmakers' vroege experimenten (de eerste elektronische popmuziek ooit!). Nu ligt er een drie kilo zware monografie die een groot deel van zijn in-

stallaties, en performances vastlegt in aantekeningen, schetsen, brieven en foto's.

Het grootste deel van 'Dick Raaijmakers: Monografie' (ook in Engelse editie te verkrijgen) bestaat uit cruciaal materiaal van de kunstenaar zelf – aangevuld met een vijftal essays, waarvan die van Kees Tazelaar en Elmer Schönberger de interessantste zijn. Een mooie troef is Raaijmakers' geïllustreerde essay 'De kunst van het machine lezen', met zijn eigen aantekeningen in de kantlijn.

Veel lof voor de initiatiefnemers en redacteurs Arjen Mulder en Joke Brouwer, die deze schitterende catalogue raisonné maakten. Wel mis ik een index en korte biografieën van de essayschrijvers: wie zijn zij en wat is hun relatie tot Raaijmakers? Onder de gekke kop 'Medewerkers' worden alle uitvoeringen en tentoonstellingen van Raaijmakers' werk beschreven en heten composities kinderlijk 'muziekstuk'. Maar dat zijn kleinigheden in deze rijk geïllustreerde Raaijmakers-bijbel.

Anthony Fiumara